

*Єгоричева С.Б.**Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
yehorycheva.sb@gmail.com**Лахизжа М.І.**Академія праці, соціальних відносин і туризму,
lahisha@ukr.net*

СТАЛИЙ РОЗВИТОК У КОНТЕКСТІ ПОГЛЯДІВ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

На початку ХХІ століття проблематика сталого розвитку належить до числа найактуальніших не лише в Україні, але й у всьому світі. Ця концепція є перспективною парадигмою функціонування сучасного суспільства, яка дозволить розв'язати суперечності цивілізаційної еволюції, мінімізувати загрози існуванню людства і забезпечити перманентний процес покращення становища кожної людини. Саме людина, її всебічний розвиток, добробут, здоров'я, а не кількісні показники економічного зростання, є цілями сталого розвитку. Зазначена концепція виступає не лише прагматичною відповіддю на проблеми сьогодення, а є і результатом світоглядних пошуків видатних історичних постатей, до яких відноситься і наш співвітчизник Григорій Сковорода. Традиційно його творчість пов'язується з питаннями філософії, літератури, етики, національних традицій, педагогіки, але розвиток національної самосвідомості передбачає поглиблений підхід до аналізу його спадку, де можна знайти витоки багатьох сучасних теорій.

З першого погляду, така постановка питання видається дещо надуманою, штучно притягнутою до сучасності. Проте аналіз публікацій за ключовими словами «Сковорода, сталий розвиток» надає назви кількох статей, інтерв'ю, есе тощо, ознайомлення з якими засвідчує не лише можливість, а й необхідність осмислення сталого розвитку через ідеї Г. Сковороди.

Як приклад, можна навести слова відомого українського поета Бориса Олійника, де він стверджує: «Григорій Савич Сковорода справді неземне явище, фігура містична. Він щось знав таке, чого ми і досі не можемо второпати, це людина грядущого... Бути щасливим – означало для Сковороди найперше бути вільним у виборі шляху, життєвого діла, свого майбутнього...» [1]. Відзначаючи «прямий дотик моральних наставлянь Сковороди із теперішнім часом» в усіх творах цього філософа-мандрівника, Б. Олійник вказує на підмічену автором відмінність між щастям та багатством, а також бачить прообраз впровадження сталого розвитку суспільства у проголошеному Сковородою «повстримному житті». Письменник зазначає, що заповідь філософа прямо вписується в програму сучасного сталого розвитку, в його економічну і моральну сутність: «Позбавлення всього непотрібного, для того щоб набути найпотрібніше». Пропонується провести культурну, духовну, моральну сковородинізацію всієї України, а через сталий розвиток внести народне вчення Сковороди в економіку та соціальну сферу.

З психологічної точки зору, через розвиток особистості, осмислює зародження ідеї сталого розвитку в творчості Г. Сковороди Н. Кабусь [2], вказуючи на такі ключові положення, як філософія «мудрого серця», «сродна праця», щастя.

Нам видаються логічними пошуки витоків сталого розвитку у давній історії України, зважаючи на такі специфічні риси українського народу, як близькість з природою, пошуки щастя без багатства, миролюбство, пріоритетність духовного тощо. Цікаве у цьому відношенні дослідження провів В. Сфремов, який проаналізував топоси життєвих стимулів у пам'ятці «Ізборник Святослава 1076 року». На його думку, такі суспільні цілі, як подолання голоду та

бідності, збереження здоров'я, заохочення навчання, праці, миролюбства, скорочення нерівності збігаються із сучасною матрицею цілей сталого розвитку [3].

Очевидно, що Г. Сковорода, як видатний мислитель, краще інших усвідомив народну мудрість та повчання в творчості свої попередників й зміг їх систематизувати у оригінальну філософію скovorодинства, що вплинуло на його послідовників. У його тлумаченні природи людини одним із аспектів є саме цілеспрямованість особистості на гармонізацію відносин людина - природа і людина - людина (суспільство).

Ідея сталого розвитку в різних інтерпретаціях розвивалася й іншими видатними українцями. Серед них варто виділити С. Подолинського, який у 1880 р. у своїй основній роботі «Праця людини та її відношення до розподілу енергії» говорить про перетворену енергію на Землі, маючи на увазі ту частину енергії, яка може бути задіяна на її поверхні (наприклад, перетворена в механічну роботу), визначає роль праці у світовому розподілі енергії. А у статті «Громадівство і теорія Дарвіна» вчений дає оцінку так званого соціального дарвінізму, аналізує генезис співвідношення біологічного та соціального у світі тварин та людському суспільстві [4].

Важливо відзначити, що перші пошуки виходу із складної ситуації планетарного масштабу пов'язані з творчістю нашого земляка академіка В. Вернадського у частині його вчення про ноосферу. Отже, Григорій Сковорода акумулював притаманні українському суспільству ідеї сталого розвитку та сприяв їх поширенню у майбутньому. Тому ідея Б. Олійника щодо «сковородизації України», висловлена десять років тому, виглядає сьогодні як актуальна пропозиція, варта впровадження у життя.

Література:

1. Борис Олійник: щасливий той, хто вільно обирає майбутнє. 2012. URL: <https://rozмова.wordpress.com/2013/04/24/borys-olijnyk/>.
2. Кабусь Н. Витоки ідеї сталого розвитку особистості в творчості Г. Сковороди. Педагогіка та психологія. 2015. №5 (47). С. 234-247.
3. Єфремов В. Топоси життєвих стимулів у пам'ятці «Ізборник Святослава 1076 року» як витоки сталого розвитку. EUNOMIA. 2018. №1 (94). С. 273-284.
4. Подолинський Сергій Андрійович: історія життя. URL: <http://osvita.dream.net.ua/vnz/reports/biograf/24017/>.